

Św. NICETAS Z REMEZJANY, *Pisma*, tłum. Marta Przyszycowska – ks. Przemysław Szewczyk – Leon Nieścior OMI, wstęp i opracowanie Leon Nieścior OMI, Biblioteka Ojców Kościoła, Kraków 2015, Wydawnictwo M, ss. 118.

We wrześniu 2015 r. ukazał się kolejny tom w krakowskiej serii „Biblioteka Ojców Kościoła”, obejmujący przekład wszystkich zachowanych pism św. Nicetasa, biskupa Remezjany (ok. 340-414). Szkoda, że wydawca nie określił numeru tomu, skoro dotąd na ogół seria zachowywała numerację.

We wstępie ks. dr hab. Leon Nieścior, profesor teologii patrystycznej na UKSW, inicjator i redaktor tej publikacji, przypomina, że Remezjana była niewielkim miastem położonym w Illirii, prowincji granicznej pomiędzy łacińskim Zachodem i bizantyńskim Wschodem, a dokładnie w Dacji Śródziemnomorskiej (dziś w Serbii: Bela Palanka). Nicetasowi przyszło żyć i działać w niezwykle trudnych warunkach: najazd Gotów, rozpad rzymskich struktur i dawnego porządku świata. Uważa się go za misjonarza Bessów, ludu zamieszkującego masyw górski Bałkanu. W Remezjanie troszczył się o należyte przygotowanie kandydatów do chrztu. We wstępie Redaktor zawarł wszystkie w zasadzie dane na temat dackiego misjonarza, uzgodnione do dzisiaj przez badaczy.

Nicetas z Remezjany napisał sześć ksiąg tzw. *Instructio ad competentes*, obejmujących całościowy wykład wiary chrześcijańskiej. Każdy *libellus* był pewnie podzielony na mniejsze traktaty. Z tego zbioru pouczeń nie zachowała się żadna kompletna księga, natomiast ocalały pojedyncze rozprawy: *De ratione fidei* (O sposobie wiary), *De Spiritus Sancti potentia* (O mocy Ducha Świętego), *De symbolo* (O symbolu wiary) oraz drobne inne pozostałości. Ponadto przetrwały trzy inne pisma: *De diversis appellationibus* (O różnych nazwach), *De vigiliis* (O czuwaniach sług Bożych), *De psalmodiae bono* (O pożytku ze śpiewania psalmów).

Wszystkie te utwory zostały przetłumaczone na język polski i wydane w jednym tomie. Do dzieł Nicetasa dodano Poemat XVII św. Paulina z Noli, tzw. *propemptikon*. Poeta żegna w nim biskupa Nicetasa powracającego do ojczystej Dacji z pielgrzymki do grobu św. Feliksa w Noli. Błagając Boga o szczęśliwą podróż dla przyjaciela, nawiązuje do osoby biskupa i jego działalności. Poemat jest pełen aluzji do Biblii oraz do literatury antycznej.

Na końcu Redaktor zamieścił pełną bibliografię dotyczącą Nicetasa i jego dorobku. Są to przeważnie prace obcojęzyczne, co świadczy o tym, że w Polsce Nicetas nie budził dotąd większego zainteresowania. Dodajmy, że dzieła Nicetasa napisane są językiem w miarę prostym, chociaż niekiedy mało precyzyjnym, podczas gdy Poemat XVII autorstwa Paulina z Noli, dotyczący Nicetasa, obfituje w skomplikowane zwroty retoryczne, których przetłumaczenie wymagało dobrej znajomości łaciny, doświadczenia translatorskiego i wiele trudu. Ks. Nieścior, autor wielu tłumaczeń z greki i z łaciny, przełożył nie tylko sens tego poematu, ale starał się zachować rytm poszczególnych strof. Jest to poemat także w języku polskim.

Na uznanie zasługuje poziom całej edycji, zarówno pod względem merytorycznym, jak i formalnym: językowym, estetycznym. Ta praca zbiorowa, która w części translatorskiej jest dziełem trzech tłumaczy, pokazuje sens łączenia potencjału polskiego środowiska teologów i filologów dla dobrego celu. Choć tom jest niewielki, to jednak stanowi hołd złożony misjonarzowi Bałkanów w 1600-lecie jego śmierci. Polski przekład staje w szacownym szeregu nowożytnych tłumaczeń pism Nicetasa: angielskiego, rumuńskiego, włoskiego, hiszpańskiego czy serbskiego. Znany patrolog ks. Emil Stanula zwykł mawiać na wieść o nowych tłumaczeniach: „Oto kolejny autor starożytny nauczył się mówić po polsku”. Dodajmy, że edycję dzieł Nicetasa poprzedziło sympozjum poświęcone temu autorowi na Wydziale Teologicznym UKSW (7 maja 2015 r.). Materiały z tego sympozjum zostały opublikowane w trzecim numerze *E-Patrologos* (2015), a w następnym, czwartym numerze znajduje się seria innych artykułów poświęconych dorobkowi biskupa Dacji. Dzieła Nicetasa w tłumaczeniu polskim dostarczają materiału dla badaczy teologii pierwszych wieków; można się spodziewać, że skoro jest tłumaczenie, to pojawią się prace magisterskie na temat biskupa Remezjany. Pisma Nicetasa, które weszły na rynek wydawniczy, mogą stanowić pożyteczną lekturę dla tych, którzy szukają w zwiędłych starożytnych przekazach wiary bijącego nadal źródła prawdy.

ks. Józef Grzywaczewski – Warszawa, UKSW

Ks. Marek STAROWIEYSKI, *Barwny świat apokryfów*, Poznań 2015, Wydawnictwo św. Wojciech, ss. 94.

Literatura apokryficzna jest dziś dużo bardziej dostępna dla polskiego czytelnika, niż jeszcze dwadzieścia lat temu. Mimo tego wydaje się, że sporo osób, zwłaszcza teologów, nie wykazuje wobec niej większego zainteresowania. Wciąż jeszcze ciąży podejście, wynikające z potocznego sposobu myślenia o apokryfach jako pismach, które były piętnowane przez Ojców Kościoła i jakoby nie przedstawiały większej wartości teologicznej. Tymczasem ks. Marek Starowieyski, wybitny specjalista w dziedzinie wczesnochrześcijańskich apokryfów i zasłużony ich wydawca, próbuje ukazać, że w literaturze tej można odnaleźć wiele cennych i ciekawych fragmentów, które bardzo dużo mówią współczesnemu człowiekowi o czasach pierwszych chrześcijan – sposobie myślenia, problemach, teologii. W swojej książce, która jest swoistego rodzaju przewodnikiem, ukazuje różnorodność i bogactwo pism, nie pochodzących od uczonych teologów, ale będących wyrazem pobożności ludowej, oddziałującej także na cały Kościół. Pozycja ta nie ma charakteru obszernego traktatu, lecz zbiera podstawowe informacje na temat apokryfów, a także sposobu, w jaki powinno się je odczytywać.

Książkę otwierają krótkie informacje *Od Autora* (s. 5-6), dotyczące celu jej napisania i obecności na rynku podobnych opracowań. Ciągły rozwój badań nad